

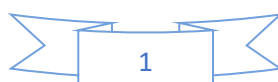
Christian Nissen Spangshus

Aline tipoldeforældre

og deres søskende, nærmeste aner og efterslægt

Kapitel 5

Holstebro 2020



Min mors familie er i høj grad knyttet til Sønderjylland, mens min fars nærmeste forfædre udelukkende er knyttet til Vendsyssel. Jeg er således en blanding af en vendelbo og en sønderjyde. Vendsyssel tegner sig for den skandinaviske del af min DNA-profil, mens Slesvig og Ditmarsken bidrager til den største del af profilen, nemlig den nordvesteuropæisk/britiske del.

.....

Mødrene side. - 4.generation. Familie 24/25

Hans Nissen og Maria Nissen, f. Hansen

samt deres familie – og lidt om Sønderjylland

Min tipoldefar, **Hans Nissen** (1788-1858), min mors farfars far, var født den 10.9.1788 i landsbyen Søst i Rise sogn (Åbenrå amt). I hele hans levetid var Sønderjylland således stadig dansk. Som ung var han tjenestekarl på en gård og blev senere selv gårdmand i Søst. Iflg. mundtlige kilder i familien skulle han på et tidspunkt før 1835 være flyttet med sin hustru til landsbyen Sønder Ønlev (Hjordkær sogn) sydvest for Søst. Ved folketællingen d. 1.2.1835 for Hjordkær sogn er Hans, hustruen Maria og sønnerne Nis og Peter registreret som boende i Sønder Ønlev.

I 1840 blev Hans og Maria dog stadig registreret i Rise sogn sammen med sønnerne Nis og Peter.

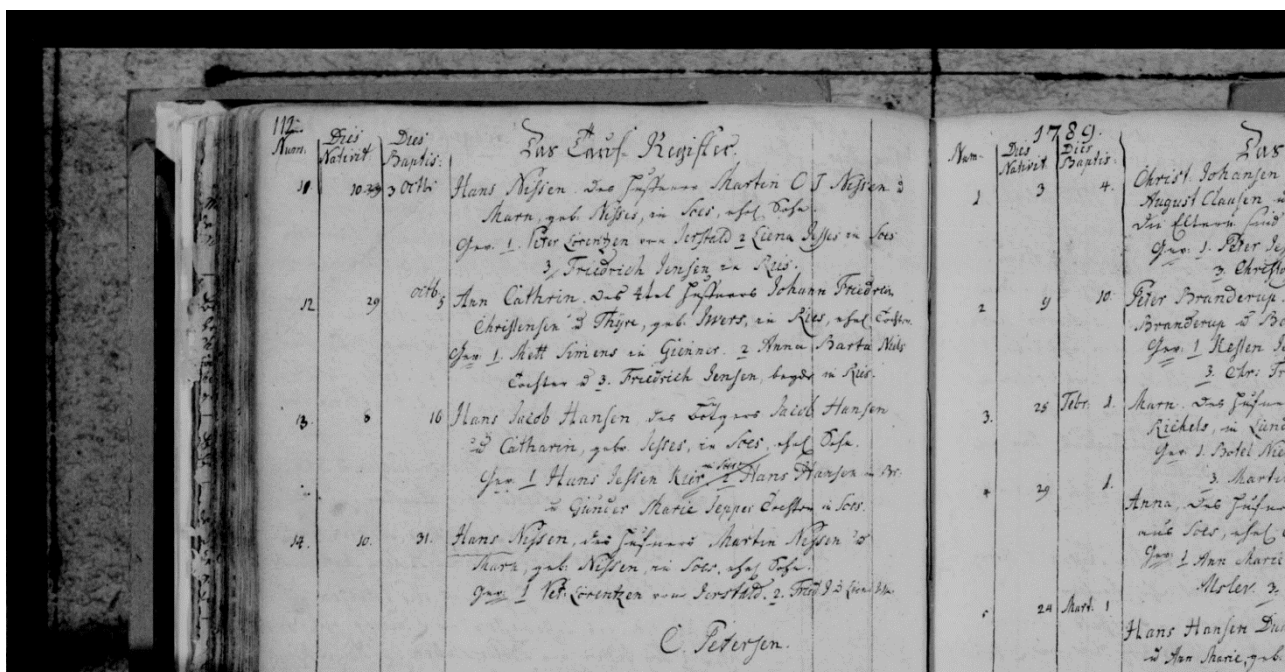
Men i 1844 ved sønnen Hans' bryllup d.29.august i Ravsted sogn (Tønder amt) nævnes i kirkebogen, at faderen Hans Nissen med hustru er fra Enleben (Ønlev).

Hans Nissen døde i Nørre Ønlev d. 6.august 1858. Han blev begravet fra Rise kirke. Ved sin død var han aftægtsmand.

Sønnen Hans Hansen Nissen (1817-1898) nævnes i 1858 som gårdmand i Havsted, Ravsted sogn, gift med Anna Kjerstine Sørensen (1826-1909) fra Havsted. Hans Hansen Nissen var min oldefar.

Sønnen Nis Nissen var iflg. samme kilde, kirkebogsnotatet om Hans Nissens død, bosat på Hostrup Mark (Ensted sogn syd for Åbenrå) og gift med Maria Hansen. Sønnen Peter Nissen var gårdmand i Nørre Ønlev, gift med Mette Marie Laursen.

Ud fra dette må man formode at Hans Nissen i sine sidste år – sammen med sin hustru - boede på aftægt hos sønnen Peter Nissen.



Notat i Kirkebog for Rise Sogn 1788 ang. Hans Nissens fødsel og dåb

Vedrørende notater om dødsfald i kirkebøgerne bør det fremhæves, at indførelserne i de sønderjyske kirkebøger kan være meget mere omfattende end tilfældet er i resten af landet. Her beskrives både forældre, ægtefæller og børn detaillert også hvor de er fra, samt børns ægtefæller. Ovennævnte indførelse om Hans Nissen er ingen undtagelse. Udover at det er en vigtig kilde til oplysninger, vidner det om respekt for de døde, deres indsats og liv – det liv som aldrig kommer tilbage.

Vedrørende Hans Nissens forfædre, så er oplysningerne ikke alle sikre. Det gør det ikke bedre, at Nissen er et meget almindeligt navn i Sønderjylland.

Sikker er dog oplysningen om hans forældre: **Martin Nissen** (1740-1805) og **Maren Nissen (f. Nisdatter)**. Maren var født i Søst d. 22.august 1749 som datter af **Nis Jørgensen** og **Mette Jørgensdatter**.

Ud over Hans havde Martin Nissen følgende børn (mine grand-grand-grandonkler/tanter): Mette Marie (1771-1846) gift med Peter Nissen Ahnholm, med hvem hun havde sønnen Peter; Ann Marie (1774-1774); Nis (1776-1859) gift med Bodet Jørgensdatter Erichsen (1776-1848), med hvem han havde børnene: Maren, Ane, Martin og Jørgen; Maria Lisbeth Sophia (1777-1847) gift med Nis Hinrichsen (1765-1842), med hvem hun havde sønnen Hinrich; Jørgen (1779-1793); Joachim Christoffer (1782-1857); Heinrich (1783-1845) og Martha (1789-) gift med Johan Christian Jessen, med hvem hun havde børnene: Jes Christian Jessen, Botilla, Torkild, Johann, Jørgen og Mette. - Det vil sige 9 børn født i løbet af 19 år. Selv i dag ville det være en hård belastning og dengang i endnu højere grad. Men ualmindeligt var det ikke på den tid.

I 1811 (17.august) var Hans blevet gift med den 12 år ældre Gunder Petersdatter Clausen i Øster Løgum kirke. Hun var datter af Peter Clausen i Genner. Ifølge kirkebogens tyske tekst "vil det unge par bo i Genner", dvs. i Øster Løgum sogn, helt mod øst i sognet. Genner kirkedistrikt lå ud til Genner Bugt, dvs. det Sydfynske Øhav.

Gunder døde dog allerede d. 2.juli 1812 og blev begravet d. 5.juli fra Øster Løgum kirke. Hun døde i barselsseng i forbindelse med fødslen af et dødt barn. Det dødfødte barn – en dreng – blev begravet d. 1.juli 1812.

Hvor længe parret har boet i Genner vides ikke. Der er ikke kendskab til levende børn af dette ægteskab.

Hans næste ægteskab var med **Maria Hansen** og vielsen fandt sted d. 15.2.1817 i Rise kirke. Ved dette ægteskabs indgåelse er Hans Nissen bosat i Søst. Maria var født 21.7.1797 i Ulkebøl, nordøst for Sønderborg. Maria overlevede sin mand og døde d. 10.juni 1876. Hun blev begravet fra Rise kirke. Ved hendes død var Sønderjylland helt op til Kongeå, dvs. Slesvig, såvel som Holsten blevet indlemmet i Preussen.



Rise Kirke. – Billede af: [Hjart](#), [Rise Kirke 3](#), [CC BY-SA 4.0](#)

Under kampene ved Dybbøl i 1864 kunne kanontordenen høres 40–45 km væk og må derfor have været meget markant i Ulkebøl, men har også kunnet høres i Ønlev, hvor Maria Nissen vel levede på det tidspunkt.

I Folketælling 1803 for Ulkebøl er Maria nævnt som: Maria Hansen, kvinde, 6 år, amt Sønderborg, herred Als Sønder, sogn Ulkebøl, stednavn: Dorf Ulckebüll, adlichen Gute Langenvorwerck gehörig. Landsbyen hørte altså under det adelige gods Langenvorwerck (Sønderborg Ladegård) på Als, nær Sønderborg. Dette gods hørte igen under hertugen af Augustenborg.

I husstanden nævnes Marias fader Hans Hansen, moderen Birthe Maria og broderen Hans Hansen.

Hans og Maria Nissen fik sammen 4 sønner: Hans Hansen Nissen, Martin Nissen, Nis Nissen og Peter Nissen. Martin levede dog kun kort (1820-1827).

Når Hans fik mellemnavnet Hansen kunne det i det nordlige Danmark opfattes som et patronym, et fadersnavn dannet af faderens fornavn, men her i Sønderjylland har det givetvis været sådan, at han har fået sin moders pigenavn som mellemnavn.

Angående navnelovgivning var der nemlig i 1771 udstedt et reskript gældende for Slesvig, der gik ud på, at alle børn ved dåben skulle have et fast slægtsnavn, der også skulle bæres af alle senere generationer.

Reskriptet var udsendt af J.F.Struensee. En tilsvarende bestemmelse for kongeriget fra hans hånd blev ikke til virkelighed, idet han kort efter blev arresteret og henrettet.

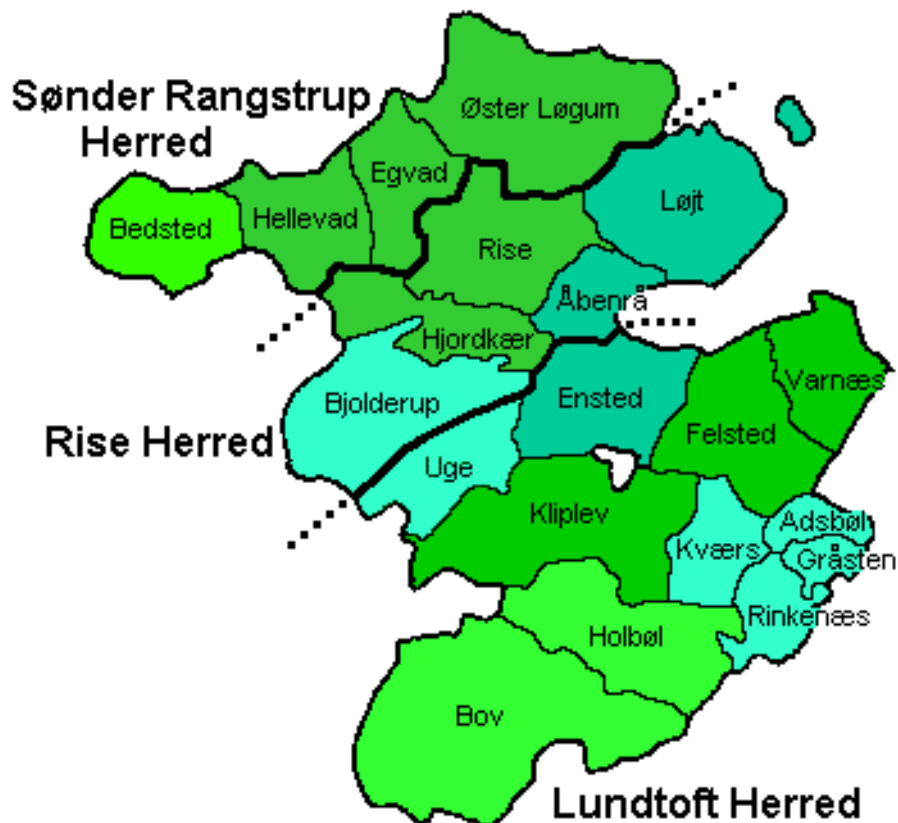
Først i 1828 kom der en forordning gældende for kongeriget. Det er derfor, man nu kan se, at sen-navne som f.eks. Nissen er faste slægtsnavne i Sønderjylland over et halvt århundrede tidligere end tilfældet er i resten af Danmark.

Sønnen Nis Nissen (f.21.10.1823 i Søst) var ved folketællingen i 1845 tjenestekarl på en gård i landsbyen Rise Hjarup få kilometer nordøst for Rise. Han giftede sig med Marie Hansen, der var født i Vollerup (Wolderup), Bjolderup sogn som datter af Jens Andresen Hansen og Anna Hansen.

Sønnen Peter Nissen blev født d. 2.juli 1826 i Søst og døde d. 29. november 1882 som gårdmand i Rugbjerg vest for Øster Løgum. I hans ægteskab med Mette Marie Laursen var der 6 børn: Hans Christian (gårdmand i Nørre Hostrup nordvest for Røde Kro), Marie Christine, Christian Hansen Nissen (der flyttede til Centralia, Wisconsin, USA), Anna Cathrine (bosat i Nørre Hostrup), Martin Peter (emigreret til Amerika) og Mette Marie (også emigreret til Amerika).

Efter sin første kones død blev han i 1862 gift med Anne Cathrine Jacobsen (fra Mellerup syd for Hjordkær). I dette ægteskab fødtes børnene Jacob Peter og Cathrine.

ÅBENRÅ AMT



Billede af: Svend-Erik Christiansen, [Aabenraa-amt](#), [CC BY-SA 3.0](#)

Søst

Søst ligger i dag vest for motorvejen E45, der afgrænser Åbenrå mod vest. Landsbyens navn afspejler sig i gadenavnene Søst Bygade og Søstvej.

Ved Søst, i skoven nordvest for landsbyen, findes i dag en mindst en over 5 engelske flyvere, der under 2.verdenskrig døde der den 8.jan. 1943, kaldet RAF-mindestenen.

Fra Søst Bygade udgår Rise Bygade mod nord til Rise.

Nordslesvigs tilbagevending til Danmark i 1920 blev først oplevet af Hans Nissens børnebørn, herunder min morfar Christian Nissen, der døde i 1928.



Slesvig og Holsten mellem 1815 og 1864. - Billede af: [Malte89](#), [Herzogtümer](#), [CC BY 3.0](#)

Danmarks sydgrænse

Helt fra den tidligste middelalder, fra omkring 800, var floden Ejder af vore nabolande anerkendt som Danmarks grænse mod syd. I 1100-tallet lagdes grunden til de senere hertugdømmer Slesvig og Holsten, hvoraf Slesvig var et dansk lensområde. Fra 1400-tallet kom begge hertugdømmer i personalunion med Danmark under den danske konge. Fra 1523 blev Slesvig sammen med Holsten på centralt hold regeret gennem det Tyske Kancelli i København. Fra 1815 var Holsten stadig i personalunion med Danmark, men samtidig medlem af Det Tyske Forbund (se ovenstående tyske kort).

Rets- og kirkesproget i Slesvig har haft en kompliceret og forskelligartet udvikling, men selv om den danske regering flere gange forsøgte at ændre sproget fra tysk til dansk i området, så kan man se, at kirkebøgerne i den del af 1700- og 1800-tallet, som her omhandles, dvs. også før 1864, ofte var på tysk (og lidt latin).

Efter den ulykkelige krig i 1864 blev begge hertugdømmer indlemmet i Preussen. Det samme gjaldt Lauenborg, der var blevet dansk i 1815.

Efter 1.verdenskrig blev den nye grænsedragning fastslået efter folkeafstemninger i grænselandet. Fra 1920 blev Sønderjylland (Nordslesvig) efter mange århundreder en del af kongeriget Danmark. Det gjaldt også det område mellem (groft set) Åbenrå, Tønder og Sønderborg, som denne artikel har handlet om.

Hans Andersen

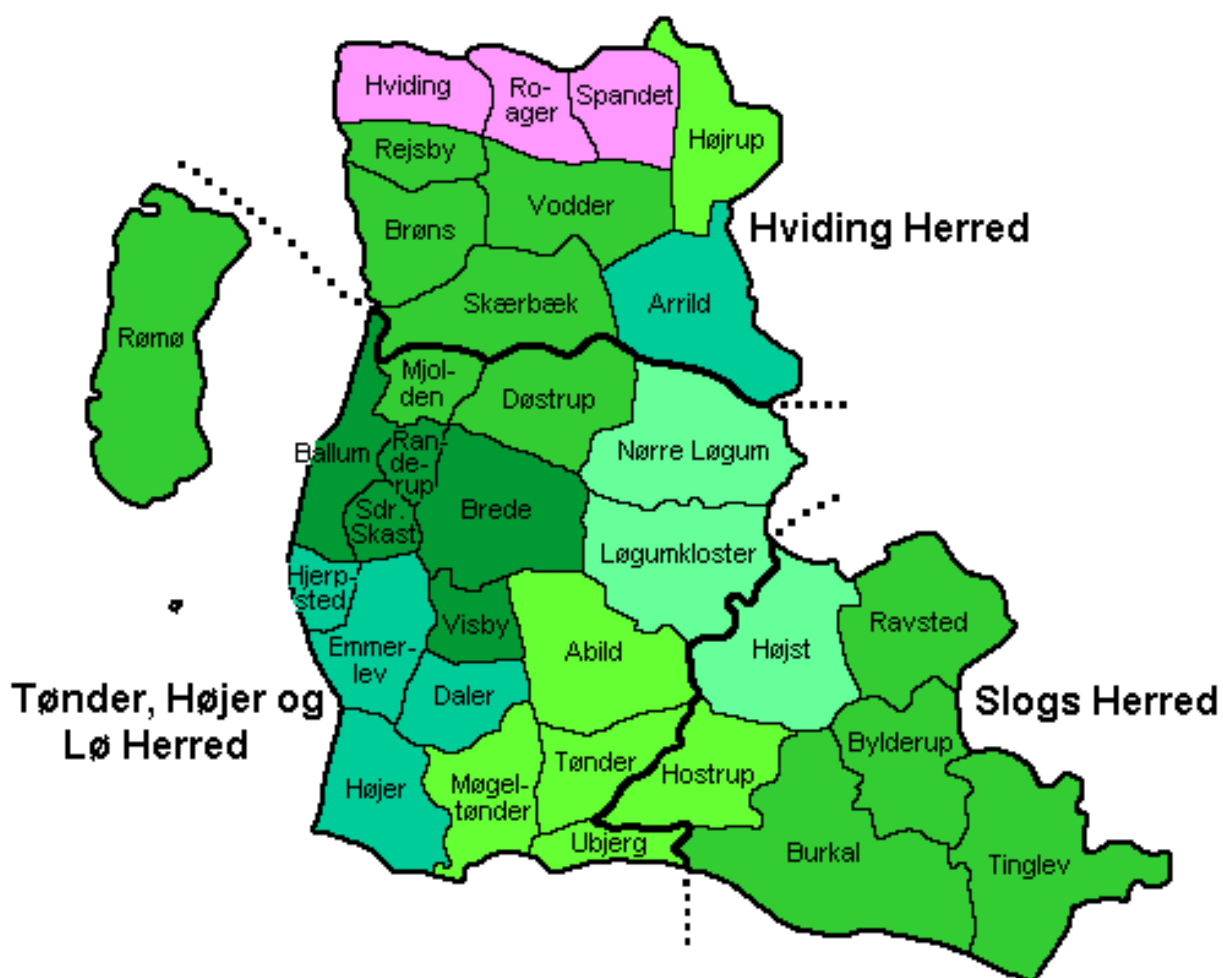
Under 1.verdenskrig blev dansksindede sønderjyder tvunget i krig på tysk side. Det gjaldt også Hans Andersen, en forkæmper for danskheden i grænselandet. Han var gift med Kristine, min mors søster.

Hans Hansen Nissens børnebørn

Hans Nissens søn, Hans Hansen Nissen, var flyttet fra Søst til Havsted i Ravsted sogn. I 1863 rejste han sammen med sine børn mod nord, til Danmark, hvor han via Gødsvang, Tarp og Hjøllund endte med at

bosætte sig i Skærlund ved Brande. Her fødtes hans børnebørn, dvs. sønnen Christians børn – min mors generation. Af disse søskende blev Thomas boende i Skærlund, min mor Martha kom til Tørring, Holstebro og Gadbjerg. Søstrene Anna og Kristine vendte imidlertid tilbage til Sønderjylland. Anna blev lærer i Skovby sydvest for Haderslev, altså det østlige Sønderjylland, og Kristine kom til den sydvestlige del af Nordslesvig, nær den nuværende grænse, nemlig Kongsbjerg nord for Tønder, ca. 20 km vest for Havsted, hvor hendes far var blevet født.

TØNDER AMT 1920-1970



Billede af: Svend-Erik Christiansen, [Tønder-amt](#), [CC BY-SA 3.0](#)

SØNDERBORG AMT 1920-1970 (1932)



Billede af: Svend-Erik Christiansen, [Sønderborg-Amt](#), [CC BY-SA 3.0](#)

Oplysningerne om Ulkebøl skyldes: [Schulze, Johann Heinrich]: Topographische Beschreibung des Herzogthums Schleßwig oder Nachrichten von denen in diesem Herzogthum liegenden Städten, Flecken, Klöstern, adelichen Gütern, Meierhöfen und Dörfern ec. ec. benebst deren Lage, Entfernung, jezigen Besitzern, Gerichtsbarkeit, und beigefügter Anzeige, von den Jahrmärckten ec. ec. in alphabetische Ordnung gebracht, und heraus gegeben von J. H. S. - Kiel: zu bekommen bei dem Hof-Commissaire Schultze 1773. [3] Bl., 154 S.

Aneenumre for direkte aner, der er nævnt i denne artikel:

98.99

32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47. / 48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63

16.17.18.19.20.21.22.23 / 24.25.26.27.28.29.30.31

8.9.10.11 / 12.13.14.15

4.5 / 6.7

2.3

1